

N:o 6.

Ank. till Riksd. kansli den 5 mars 1896, kl. 3 e. m.

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förordning angående bröds försäljning efter vikt.

Uti en till utskottet remitterad motion, n:o 7, föreslår herr *J. G. O. Högstedt*, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att en förordning måtte utfärdas, som ålägger bageriödkare och brödförsäljare att afyttra det till salu varande brödet efter vikt».

Detta sitt förslag motiverar motionären på följande sätt: »Enär brödet utgör det hufvudsakligaste af de fattiges dagliga föda, så är det för dem af en mycket stor betydelse, att det är så billigt som möjligt. När brödprisen stegras, ökas fattigdomens börda, och bekymren för det dagliga lifsuppehållet blifva i de obemedlade arbetarefamiljerna i samma mån större. Lifsmedelstullarnas höjande under det föregående året framkallade därför hos landets fattigare befolkning farhågor för brödprisen, som för denna befolkning skulle blifva i hög grad betungande. Och det dröjde icke så synnerligen länge, innan dessa farhågor började visa sig hafva varit väl grundade. Men om ock brödprisen förblifvit och alltjemt förblifva desamma, så är man dock berättigad befara, att de till salu varande bröden minskas till storleken

eller i vigt, i hvilket fall brödspriset ju i sjelfva verket höjes. Det kan ock inträffa, att, på samma gång brödet blifver mindre i vigt, priset höjes i öfverensstämmelse med inträffande konjunkturförändringar. Ty i vårt land finnas inga garantier deremot, att brödet utan motsvarande sänkning af priset minskas i vigt eller storlek så mycket som afyttarne finna det vara för sig förmånligt. Men till huru stort förfång för köparne kan icke ett sådant förhållande lända? Om ett bröd, som kostar 50 öre, den ena dagen har en vigt af 4 kilo, men den andra en vigt af endast 3 kilo, så fördyras ju brödet derigenom med icke mindre än 25 procent. Och om det bröd, som sålunda minskas med 1 kilo i vigt, samtidigt höjes i pris med t. ex. 2 öre, så blifver ju brödet derigenom ännu mera fördyradt. Att en sådan näringsfrihet kan leda till de största orimligheter inses lätt. Också klagas det allmänt öfver, att försäljningen af bröd icke sker efter samma grund som andra födoämnen, så att köparne kunna hafva rättighet att kontrollera, huru mycket de erhålla för sina penningar. Kött, smör, ost o. s. v. säljas ju efter vigt. Hvarför kan icke brödet säljas på samma sätt? Alla anse det väl vara rätt och i sin goda ordning, att försäljningen af andra matvaror såsom kött, fläsk, smör o. s. v. sker efter vigt. Skulle då icke samma uppfattning gälla försäljningen af bröd? Det må stå bagarne och andra försäljare af bröd fritt att hålla brödet så högt i pris som de anse sig behöfva, men köparne må alltid veta, huru mycket de erhålla för sina penningar, huru mycket det brödet verkligen väger, som de betala.

I Danmark har sedan många år tillbaka bröd sålts efter vigt. Der är nemligen den bestämmelsen gällande, att ett »Rugbröd» alltid skall väga 8 pund, dansk vigt. Det synes mig högeligen önskvärdt, att en dylik bestämmelse komme till stånd äfven i vårt land.»

Angående derförut till äfventyrs befintliga föreskrifter i afseende på försäljning af bröd i vårt land har utskottet icke varit i tillfälle att taga kännedom; men genom »Ordning om Bakare och Bakning och huru Accijsen af Bakning utgifvas skall» af år 1622 föreskrefs, att vissa bakare, allt efter behofvet, skulle finnas i hvarje stad, att, om någon annan än rätt bakare sålde bröd, hade han förbrutit det till salu hållna brödet till hospitalet och skulle derjemte böta »fyretije mark»; att brödet skulle säljas efter vigt och till ett visst efter rågens eller hvetets pris per tunna lämpadt pris, till ledning för hvars bedömande en taxa bilades förordningen i fråga, och att den bakare, som sålde bröd af mindre vigt än den föreskrifna, skulle mista brödet till hospitalet och

böta 100 mark. Dessutom bestämdes, att salu-accijsen skulle utgå med fyra öre för söcknedag af den bakare, som hade så stor ugn, att han kunde till bakning använda en tunna hvetemjöl och en tunna rågmjöl om dagen; och skulle denna accis erläggas månatligen.

Genom Bagare-Ordningen år 1681 bestämdes, bland annat, att vikt- och pristaxan för bröd, sådan den i afseende på inköpspriset å spanmål borde vara, hvarje månad skulle föreskrifvas bagarne af borgmästare och råd.

År 1847 upphäfdes här ofvan anförda brödtaxebestämmelser, i hvad Stockholm angår, genom öfverståthållareembetets kungörelse den 20 maj sagda år, hvilken utfärdades på grund af kongl. brefvet den 11 i samma månad. Genom denna kungörelse gafs tillkänna, att Kongl. Maj:t beslutat, att det derefter skulle stå såväl landtmän som andra personer fritt att i hufvudstaden försälja bröd af alla slag; att bagarne frikallades från skyldigheten att erlägga salu-accis och att de skulle vara befriade från taxesättning af brödet; men också att de skulle vara pliktige att, om köpare det önskade, sälja brödet efter vikt, dock till ett pris, som af säljaren sjelf bestämdes.

Utskottet har icke funnit, att någon likartad allmän föreskrift för rikets öfriga städer blifvit utfärdad, utan torde det få antagas, att bestämmelserna för Stockholm utan någon särskild sådan kommit att tillämpas för hela landet.

Om också ifrågasättas kan, huruvida numera och i synnerhet efter utfärdandet af kongl. förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864 skyldigheten för bagare att till den, som det begär, sälja brödet efter vikt upphört att vara lagligen stadgad, synes dock ur de äldre bestämmelserna hafva framvuxit ett allmänt bruk att sälja det hufvudsakligaste brödet efter vikt. Sålunda lærer, med högst få undantag, hårdt rågbröd öfverallt i vårt land säljas endast efter vikt; och för utskottet har uppgifvits, att en mycket betydlig del äfven af det mjuka rågbrödet, särskildt de så kallade skånska limporna, säljas på samma sätt. Deremot gifves det en mångfald af mindre eller finare brödsorter, för hvilka någon bestämmelse om vikt icke af köpare fordras eller ens praktiskt torde kunna genomföras; och utskottet har från ett ansedt bageri här i hufvudstaden inhemtat, hurusom tillfället att få köpa större mjuka hvetebroöd efter vikt icke af allmänheten omfattats med någon synnerlig lust.

Ungefär lika som hos oss har förhållandet med brödförsäljningen varit i Danmark och är det ännu i det närmaste. Motionärens uppgift, att bröd derstädes sedan många år tillbaka sålts efter vikt, eger sin

riktighet, dock endast i det särskilda, af honom uppgifna fallet, nemligen att ett »Rugbröd» alltid skall väga 8 eller 4 pund dansk vigt, motsvarande 4 och 2 kilogram.

Enligt Kristian den femtes danska lag och bagarnes »Laugsartikler» af den 23 juni 1683 skulle magistraten hvar tredje månad fastställa visst pris och viss vigt för såväl hvete- som rågbröd; och denna bestämmeelse gälde såväl för Köpenhamn som för de öfriga städerna. Genom ett plakat af den 16 april 1841 blefvo taxebestämmelserna för allt slags bröd upphäfdade i hvad angår Köpenhamn, hvaremot den dittills bestämda vigten för grofbrödet (Rugbröd) fortfarande skulle gälla för bagarne i denna stad; och lära de för hufvudstaden sålunda meddelade bestämmelserna jemväl tillämpas i rikets öfriga städer, utan att sådant grundar sig på någon särskild författning. Stadgandet om en bestämd vigt lär, enligt hvad som meddelats utskottet, icke tillämpas ens på rågbrödet, då det tillverkats af halvesiktadt mjöl eller införts från annat håll.

Såsom framgår af första meningen i motiveringen, har motionärens syfte med nu föreliggande förslag tvifvelsutan varit att söka åstadkomma så billiga brödpris som möjligt för den fattige. Utskottet erkänner villigt det vackra och människovänliga i detta sträfvande, men kan deremot för sin del icke godkänna det af motionären anvisade medlet.

På sätt ofvan anförts, torde den hufvudsakligaste delen af hvad utskottet skulle vilja benämna det svenska nationalbrödet, både det torra och det mjuka rågbrödet, redan nu i regel säljas efter vigt; försöken att införa äfven större hvetebröds försäljning efter vigt hafva icke rönt synnerlig uppmuntran af allmänheten, och de smärre, finare brödsorterna torde icke af rent praktiska skäl kunna säljas efter vigt i större utsträckning än för närvarande. Också har, för såvidt utskottet kunnat inhemta kännedom derom, någon allmän önskan i vårt land icke försports om ett lagstadgande i motionens syfte. Under sådana förhållanden och då ingen bör tvingas att köpa bröd efter vigt, derest han anser annat sätt lämpligare, kan utskottet icke finna det af motionären påyrkade stadgandet behöfligt. Det torde icke heller kunna anses lämpligt såsom innehållande på samma gång ett återgående till äldre tidens, näringsfriheten och det fria aftalets rätt inskränkande lagstiftning och en ständig frestelse att på bekostnad af brödets godhet uppnå och vidmagthålla dess afsedda vigt. Om dess förmåga att verkligen leda till större prisbillighet å brödet med bibehållande af dettas godhet hyser utskottet ganska mycken tvekan och finner så mycket större skäl

dertill, som motionären, att döma af senare delen i hans motivering, sjelf synes hysa något tvifvel i detta hänseende.

Utskottet hemställer alltså,

att herr Högstedts förevarande motion icke måtte
föranleda till någon kammarens vidare åtgärd.

Stockholm den 5 mars 1896.

På utskottets vägnar:

H. AMNÉUS.
